

1. Какво представляват причастията и кои са видовете причастия?

- ✓ Причастията, са **НЕЛИЧНА** форма на ГЛАГОЛА (не се променят по лице – аз, и, той/тя/то, ние, вие, те)
- ✓ Причастията съдържат информация за това **кой е вършителят на действието**, означено с тях.
- ✓ В зависимост от това дали думата, към която се отнася причастие, е в позиция на подлог или на допълнение в изречението, причастията биват **деятелни и страдателни**.

ЗАДАЧА: Какво е изречението СТРАДАТЕЛНО или ДЕЯТЕЛНО:

- Той смачка листа и го хвърли на земята.
- Смачканият лист беше хвърлен на земята.
- Вечерята беше сервирана и ние бяхме поканени да седнем на масата.
- Мама сервира вечерята и ни покани да седнем на масата.
- Поставете силна охрана пред вратата!
- Пред вратата беше поставена силна охрана.
- Поставиха силна охрана пред вратата.

2. Минало страдателно причастие.

С миналото страдателно причастие се изразява действие, извършено:

- върху лице или предмет;
- преди или едновременно с действието, означено със сказуемото в изречението.

- a) Миналото страдателно причастие се различава от останалите причастия по наставката:

„-Н“ или „-Т“ в края на формите на миналото страдателно причастие

- b) Може да се **изменя по род и число и да се членува**, СЪЩО КАТО ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ, но СЕ РАЗЛИЧАВА от тях по това, че означава ДЕЙСТВИЕ и е образувано от глагол, а не от съществително име.

ЗАДАЧА: Напишете глагола, от който са образувани следните минали страдателни причастия:

- ☐ спечелен _____
- ☐ победен _____
- ☐ решен _____
- ☐ мислен _____
- ☐ готвен _____
- ☐ гледан _____
- ☐ скъсан _____

- ☐ изпит _____
- ☐ добит _____
- ☐ измит _____
- ☐ ушит _____
- ☐ изтрит _____
- ☐ извит _____
- ☐ набит _____

ЗАДАЧА: Напишете минали страдателни причастия в м.р.ед.ч. на следните глаголи:

- ☐ вдигнах _____
- ☐ говорих _____
- ☐ реших _____
- ☐ доведох _____
- ☐ забравих _____
- ☐ забраних _____
- ☐ навяхнах _____

ЗАДАЧА: Напишете минали страдателни причастия в мн.ч. на следните глаголи:

- ☐ познах _____
- ☐ написах _____
- ☐ нагрях _____
- ☐ изпях _____
- ☐ видях _____
- ☐ казах _____
- ☐ изтичах _____

ЗАДАЧА - На кой ред са написани само минали страдателни причастия?

- ☐ ИЗМИСЛЕН, ЛУНЕН, РЕШИТЕЛЕН
- ☐ НАПИСАН, СТРАНЕН, ИЗРАБОТЕН
- ☐ ПРОВЕРЕН, ИЗБРАН, ПРОБЯГАН
- ☐ ЧЕСТИТ, УПОРИТ, ИЗМИТ

ЗАДАЧА - Коя от думите е минало страдателно причастие?

страховит

шеговит

ветровит

забит

3. Правопис на минало страдателно причастие

- a) Причастията, които в м.р.ед.ч. завършват на -ян или -ят, в множествено число според правилото за пронеменливо Я се изговарят и пишат с -Е-

Автомобилът е спр~~Я~~**н** от движение.

Тези автомобили са спр~~Е~~**ни** от движение.

- b) Отрицателната частица НЕ се пише СЛЯТО с миналите страдателни причастия:

Трябва да се спазват и **неписаните** човешки правила.

- c) Ако искаме да поставим ЛОГОЧЕСКО УДАРЕНИЕ в изречението върху отрицанието „НЕ“, тогава пишем частицата ОТДЕЛНО.

Обдиха го **не** **казаните**, а **неизказаните** обвинения.

- d) Някои глаголи образуват форми на минало страдателно причастие и с двете наставки

„-н“ и „-т“, които имат едно и също значение и са еднакво правилни:

ОБЛЯТ и ОБЛЯН; РАЗВЯТ и РАЗВЯН.

Такива думи наричаме **ДУБЛЕТИ** – имат два варианта на правопис, които са еднакво правилни и значат едно и също нещо.

ЗАДАЧА - Къде причастията са написани вярно и къде – невярно?

- Неразбралите урока ученици да останат след часовете.
- Тези върхове са не покорени от човешки крак.
- Те неговяввали на очите си, когато го срещнали.
- Не повяввалият учен отново проведе опита.
- Учениците не разбрали новия урок по математика.
- Всички влакове в участъка ще бъдат спряни от движение.
- Напоследък се увеличи броят на изхвърлените домашни любимци.
- Той обича да ходи на среща не поканен.
- Твоята стая май още не е подредена?
- Стаята му винаги е не подредена.

ЗАДАЧА – Изберете граматически вярното причастие:

- Господине, Вие сте _____ с решението, нали?
- Мисля, че Вие, госпожо, сте _____ за началник на отдела.
- Г-жо Стоянова, _____ ли сте от избора?
- Дами и господа, Вие сте _____ за наши представители.

4. Каква служба в изречението изпълняват миналите страдателни причастия?

- а) **ОПРЕДЕЛЕНИЕ** – пояснява предмет или лице (съществително име или местоимение). Отговаря на въпроса КАКЪВ, КАКВА, КАКВО, КАКВИ са предметите или лицата.

Иван намери на улицата **изгубени пари**.

! Ако миналото страдателно причастие е ОПРЕДЕЛЕНИЕ КЪМ СЪЩЕСТВИТЕЛНО ИМЕ, може да стои както ПРЕДИ, така и СЛЕД съществителното име, което пояснява:

Пред Иван намери на улицата **изгубени пари**.

След Иван намери **пари, изгубени** на улицата.

! Ако миналото страдателно причастие пояснява местоимение, стои ВИНАГИ СЛЕД местоимението

След **Той, посочен** от учителя, излезе пред класа.

- б) **ЧАСТ ОТ СКАЗУЕМО** – пояснява какво действие е извършено върху предмет или лице (съществително име или местоимение). Отговаря на въпроса КАКВО Е НАПРАВЕНО?

Този портфейл **е изгубен** на улицата.

Задача - Определете синтактичната служба на миналите страдателни причастия в изреченията: част от сказуемо ИЛИ съгласувано определение.

- Вратата на къщата не беше заключена.
- Изгубената чанта се намери на другия ден.
- Спасените хора се завърнаха по домовете си.
- Крадецът на бижута е заловен от полицията.

Задача - Вярно или грешно?

- Миналите страдателни причастия не могат да се членуват.
- Миналите страдателни причастия се образуват само от преходни глаголи.
- Миналите страдателни причастия могат да бъдат съгласувани определения.
- Миналите страдателни причастия се менят по род.
- Миналите страдателни причастия могат самостоятелно да запълват мястото на сказуемо в изречението.